Posudek vedoucího bakalářské práce

Autorka: Alena Kosukhina

Studijní program: Filologie

Studijní obor: Cizí jazyky pro cestovní ruch – německý jazyk

Cizí jazyky pro cestovní ruch – ruský jazyk

Téma: Poetika avantgardy v sovětské kinematografii na příkladu tvorby režisérů G. Kozinceva a L. Trauberga

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Oponentka práce: doc. Galina Kosych, CSc.

Autorka si pro svou bakalářskou práci zvolila podnětné téma. Také je třeba ocenit, že téma *Poetika avantgardy v sovětské kinematografii na příkladu tvorby režisérů G. Kozinceva a L. Trauberga* patří rozhodně k těm náročnějším, neboť vyžaduje důkladnou analýzu filmografie daných režisérů, již je třeba zasadit do specifického kulturního a historického kontextu. To samozřejmě kladlo nemalé nároky na autorku bakalářské práce – ať už se to týkalo nastudování a zpracování mnohých odborných zdrojů, tak také zušlechťování schopnosti aplikovat získané poznatky na konkrétní materiál. V *Úvodu* na str. 13–14 je proto uveden logicky na sebe navazující (a ambiciózní) postup, jak dosáhnout vytčeného cíle („сформулировать, в чем конкретно выразился вклад режиссеров Козинцева и Трауберга в развитие кино России эпохи авангардизма“): „1. Изучить и проанализировать понятие авангарда, его суть и истоки. 2. Выявить и проанализировать источники, приведшие к зарождению авангарда в советской кинематографии. 3. Выявить и проанализировать главные движущие идеи, характерные для авангарда в советском кино. 4. Изучить и проанализировать творческий путь режиссеров Г. Козинцева и Л. Трауберга. 5. Сделать анализ фильмов «Чертово колесо» и «Шинель» дуэта Козинцев-Трауберг, выявить основные принципы и особенности, характерные для этих фильмов, представляющих авангардизм в советской кинематографии. 6. Обобщить весь исследованный материал, выявить и показать вклад дуэта режиссеров в развитие киноавангарда России“.

Dosažení cílů je podřízena i struktura práce. Tři kapitoly jsou ještě děleny na dvě až tři podkapitoly. Autorka vhodně postupuje od obecněji pojatých kapitol k těm už konkrétně se

zaměřujícím na dílo režisérů. Větší části z uvedeného postupu autorka úspěšně dosáhla, přestože o splnění některých bodů lze pochybovat.

V bakalářské práci např. není dostatečně vysvětleno a prokázáno, že Kozincevův a Traubergův přístup k filmové tvorbě měl vliv na další vývoj sovětského (natož světového) filmu. Na str. 21 se autorka omezí na obecné konstatování: „Именно эта группа режиссеров, как показало время, во многом и сформировала будущее советского кинематографа"; podobně na str. 28: „Фильмы, поставленные ФЭКС, вошли в историю мирового кино".

Nedůsledně je nakládáno se slovem *Россия*. Např. na str. 16 je uvedeno, že se Jakov Protazanov vrátil z emigrace do „России"; str. 34: „…в период самого расцвета авангардизма в России…"; str. 34: „*Чертово колесо* … Россия, 1926"; str. 38: „Но поскольку до появления жесткой тоталитарной цензуры в России еще оставалось время, режиссерам такие эксперименты были дозволены…"; str. 38: „*Шинель* … Россия, 1926".

Je chvályhodné, že se autorka v bakalářské práci dělí i o své názory a pocity, které prožívala při sledování zkoumaných filmů, nicméně by bylo žádoucí takové soudy opodstatnit. Na str. 29 je uvedeno: „Очередной работой Козинцева и Трауберга, которую уже можно назвать профессиональной, стал полнометражный фильм «Чертово колесо»…"; na str. 31: „Фильм шел за рубежом и сильно отличался от того, что делали в это же время другие режиссеры дореволюционной формации", přičemž není jasné, na základě jakých kritérií autorka dospěla k těmto názorům. V *Závěru* práce se na str. 48 objevuje nijak nedoložené tvrzení: „Авангардистский период 1920-х годов был заклеймён советским режимом как период формалистических вывертов и ошибок".

Práce je na dobré jazykové úrovni. Je patrné, že autorka se v mnohém nechala inspirovat nastudovanými odbornými texty a používá jazykové prostředky pro ně typické. V několika případech by však bylo vhodné některé formulace ještě vytříbit, např. v souvislosti s nežádoucím opakováním příbuzných slov na str. 15: „Для того, чтобы **понять** дух киноавангарда в России начала 20 века, нам необходимо проанализировать само **понятие** авангарда, **понять** его суть и **истоки**, а также увидеть, что явилось **источниками** вдохновения киноавангардистов в России, какое значение сыграл театр в развитии авангарда в кино и какие главные идеи характеризовали советский киноавангардизм в России"; na str. 25: „В **основе** пяти **основных** принципов манифеста лежали пять **основных** отрицаний – отрицание прошлого, старого, неподвижного, отрицание так называемого высокого искусства и отрицание всяких авторитетов"; na str. 38: „Примечательно то, что **создатели** фильма, несмотря на нереальность **создания**

в то время звуковой картины…“. Neobratná je podvakrát opakovaná téměř totožná větná konstrukce charakterizující hlavního hrdinu *Pláště* na str. 39: „Спустя некоторое время он тихо умирает, закончив свою **бессмысленную жизнь бессмысленной же смертью**“; a na str. 43: „Вот так и заканчивается **бесславная жизнь бесславного**, лишенного счастья, маленького человечка – титулярного советника Акакия Акакиевича Башмачкина“.

V práci není uvedeno, co je „мюзикхоллизация“, ačkoliv je termín použit několikrát, např. na str. 19: „Не менее значимой для авангарда становится и установка режиссеров на эксцентризм и мюзикхоллизацию кино“. Je žádoucí tento nedostatek u obhajoby doplnit. Použito je na str. 22 spojení „плакаты агиттеплушки“ – bylo by vhodné, kdyby autorka vysvětlila, co to je.

Autorka svou práci sepisovala řadu měsíců a nejednou odložila odevzdání práce na později. Hlavním důvodem pro to byla chvályhodná snaha co nejkorektněji zacházet s citovanými texty a parafrázemi, nechybovat v citační normě. Tomu byla věnována i převážná část konzultací, takže autorka byla detailně poučena o tom, jaká rizika přináší nedůsledné nakládání se zdroji. Navzdory tomu v práci není, bohužel, vše ideální. Jako příklad může posloužit odstavec na str. 38: „Фильм является настоящим произведением искусства, культурно-историческим наследием. Недаром в 1958 году фильм «Чертово колесо» был включен в список двенадцати лучших фильмов всех времен и народов. В 2002 году ГТРК "Культура" сделала хорошее озвучивание фильма, а композитор М. Кравченко написал к фильму музыку, что стало ему качественным дополнением. Жаль только, что третья и шестая части «Чертова колеса» так и остались утраченными“ (odkaz na zdroj: „*Кинодата. 90 лет фильму «Чертово колесо»* [онлайн] Музей кино, 2016. [цит. 21.11.2020] Доступно по ссылке: http://www.museikino.ru/media_center/kinodata-90-let-filmu-chertovo-koleso/“). Jediné, co však má v citovaném zdroji vztah k textu práce, je následující: „Фильм стал первой полнометражной работой их группы ФЭКС (Фабрика эксцентрического искусства), вошедшей в историю как одно из самых ярких явлений киноавангарда. В 1958 году «Чертово колесо» было включено в список 12 лучших фильмов всех времен и народов“. Z uvedeného vyplývá, že autorka uvedla odkaz na citaci jen velmi nedbale až na konec odstavce, přestože odkaz souvisí jen s jedinou větou, která navíc ani není bezprostředně před ním. Zbývající věty tak nejsou opatřeny žádným relevantním odkazem na zdroj. Neméně zásadním nedostatkem je fakt, že si autorka zjevně neověřila převzatou informaci. U obhajoby by mělo být názorně doloženo, o jaký seznam dvanácti filmů se jedná.

Ze seznamu použité literatury (str. 49–51) vyplývá, že autorka až na několik výjimek (především *Wikipedia*) využívala vyhovující zdroje, pracovala s ruskojazyčnými texty. Bezesporu by prospělo, pokud by byla brána v potaz i odborná literatura v jiných jazycích. Proč se autorka neobrátila i k literatuře v dalších jazycích by u obhajoby zasluhovalo stručný komentář. Co se formálních náležitostí týče, je bakalářská práce v pořádku.

Opatrnější mohla být autorka v souvislosti se svými tvrzeními týkajícími se hodnocení tvorby režisérů a úlohy umění: str. 47 – „Начав с экспериментов на устаревшей модели кинокамеры, Козинцев и Трауберг через какое-то время приходят к специфике кино, стилю, жанру и актерской игре, далее к появлению смысла своих фильмов и только спустя годы к правде“; str. 48 – „Выход из тупика мог быть только в понимании, что основой искусства является идейный замысел, постижение материала, возможность услышать в материале голос времени. С огромным трудом режиссеры стали приходить к этим простым и ясным понятиям, к разрыву с формалистическими взглядами на искусство, к обращению к жизни и действительности“.

Otázky k obhajobě:

Na str. 15 je uvedeno: „«в этом кино впервые в мире, вследствие отступлений от фабулы, а также за счет живописного изображения и специфического ритмического монтажа, сюжет перестал равняться фабуле»“. Pomineme-li fakt, že z bakalářské práce vyplývá, že je text doslova citován, a přitom jde o parafrázi, bylo by žádoucí se dozvědět, jak autorka rozumí pojmu *rytmická montáž* a jak tvrzení, že „сюжет перестал равняться фабуле“?

Na str. 15 uvádíte v poznámce pod čarou titul: „РАЗЛОГОВ, Кирилл Эмильевич. Искусство экрана: от синематографа до Интернета. Москва: РОССПЭН, 2010, с. 27. ISBN 978-5-8243-1349-9“. Je to tedy tak, že jste pracovala s knihou, kterou máte vlastní či např. půjčenou z knihovny?

Na str. 16 dělíte filmy na: „документальное кино (Дзига Вертов), игровое кино (ФЭКС, Козинцев и Трауберг), политически ангажированное кино (С. Эйзенштейн, Л. Кулешов, А. Довженко), научное кино (В. Кобрин)“. Má z toho vyplývat, že Ejzenštejnovy filmy nejsou hrané?

Konkretizujte, prosím, jaká „současná témata“ máte na mysli na str. 20: „Современная тематика также вызывает интерес…“?

Na str. 38 uvádíte: „Фильм «Шинель» стал первым историческим фильмом в творчестве Козинцева и Трауберга…“. Jak byste definovala *historický film*?

Popis scény na str. 42 slouží k demonstraci symbolického významu některých filmových záběrů. Není ovšem vysvětleno, jak s tím souvisí následující věta: „…Облаками пара застилает действующих лиц огромный чайник. Все это символично: …“. Můžete objasnit, jaký význam v té scéně mají *облака пара* a *чайник*?

Na str. 45 uvádíte: „Смотреть стародавний фильм самых первых экранизаций русских классиков всегда любопытно и интересно…“ – jaké další filmové adaptace ruské klasické literatury jste viděla?

Navrhované hodnocení:

v Hradci Králové, 30. 5. 2021

Mgr. Jaroslav Sommer